עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה ט:
נג ב שם הלכה א:
נד ג מיי' פ"ב מהלכות ביאת מקדש הלכה ו:
נה ד שם הלכה ח [ופ"י מהל' מעש"ק ה"כ]:
נו ה מיי' פ"ב מהל' ביאמ"ק הלכה ו:

מסורת הש"ס

א) [עי' פרש"י דיבמות יג: דחולה משמע חיצונה שלא נתקרבה עדיין לביאה], ב) הוריות יב: זבחים צט. תוספתא זבחים פי"א ה"ב [מו"ק יד: ב"ק קי.], ג) [פלוגתא דר"י לא נזכר במשנה], ד) [ע"כ שייך לע"א], ה) [שבת כה.], ו) צ"ל גזרו, ז) שייך לדף יד.

למפרע דגיטא דהא לאו גיטא הוא ועביד ליה עבודה בשני בתים אלא דאמר לה הרי זה גיטיך על מנת שתמות חברתיך ודילמא מייתא חברתה והוה ליה גיטא דהא גיטא וקם ליה בלא בית אלא דמגרש להו לתרוייהו לחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות חברתיך ולחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תכנסי לבית הכנסת ודילמא לא מייתא חברתה ולא עיילא היא לבית הכנסת והוה ליה גיטא דתרוייהו גיטא וקם ליה בלא בית אלא לחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות חברתיך ולחדא אמר לה ה"ז גיטיך על מנת שאכנס אני לבית הכנסת דאי מייתא הא קיימא הא ואי מייתא הא קיימא הא מאי איכא למימר דילמא מייתא חברתה בפלגא דעבודה ועבד ליה עבודה למפרע בשני בתים אי חזי לה דקא בעיא למימת קדים איהו ועייל לבית הכנסת ומשוי לגיטא דהא גיטא למפרע מתקיף לה רב אסי ואיתימא רב עוירא אלא מעתה שתי יבמות הבאות מבית אחד לא יתייבמו [1] יבמתו יבמתו [א] ריבה מתקיף לה רבינא ואיתימא רב שרביה אלא מעתה ארוסה לא תתייבם (א) [2] החוצה [ב] לרבות את הארוסה

[3] תנו רבנן [ג] כהן גדול מקריב אונן [ד] ואינו אוכל (ג) רבי יהודה אומר כל היום מאי כל היום אמר רבא לא נצרכה אלא להביאו מתוך ביתו אמר ליה אביי השתא לרבי יהודה אפוקי מפקינן ליה דתניא היה עומד ומקריב על גבי המזבח ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויוצא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר [ה] יגמור ואת אמרת מייתינן ליה מתוך ביתו אלא אמר רבא מאי כל היום

לומר

רש"י

אם מתה חבירתה. קיימא הך דאין גיטה גט ד): שלא תכנסי כו'. ביום הכפורים: אלא מעתה. כיון דאמרן לעיל [ע"א] ביתו אין כאן שתים במשמע: שתי יבמות הבאות מאדם אחד. שהיה לו שתי נשים לא תתייבם אפילו אחת מהן דהא בית אחד כתיב: ארוסה לא תתייבם. דהא בית כתיב ואת אמרת לעיל כל כמה דלא כניס לה לאו ביתו היא: מקריב אונן. דרחמנא שרייה דכתיב (ויקרא כא) לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא ולא יחלל וגו'. ודרשינן לה בשחיטת קדשים (זבחים טז.) במת אביו ואמו (א) ואינו צריך לצאת מקדושתו כלל להיות עומד ומקריב כי לא חילל עבודתו בכך ומינה ילפינן [שם] הא כהן הדיוט שלא יצא חילל: ואינו אוכל. שלא הותרה כאן אלא עבודה וקדשים אסורין לאונן ה) קל וחומר ממעשר הקל שאמרה תורה (דברים כו) לא אכלתי באוני ממנו: להביאו מתוך ביתו. מלוה הוא שיביאוהו למקדש לעבוד כל היום כדי לפכח צערו וה"ק ר' יהודה כל היום יהא עסוק בהקרבה: השתא לרבי יהודה אפוקי מפקינן ליה. להדיוט אונן אפילו התחיל בעבודה אלמא ר' יהודה בהקרבת אנינות לחומרא ורבנן לקולא וגבי כהן גדול החליפו שיטתן: היה עומד ומקריב. בכהן הדיוט קאי:

לומר

תוספות

אלא לחדא אמר לה על מנת שאכנס לבית הכנסת. דאע"ג דכבר הקשה לו דילמא לא עיילא לבי כנישתא ה"מ גבי דידה שהנשים עצלניות הן אבל כהנים זריזין הן וכ"ש כהן גדול דזריז טפי ולא ישכח ועוד גבי דידה חיישינן טפי לפי שאינה תדירה בכאן לראות אם לא תמות חבירתה שתיכנס היא לבית הכנסת דאטו בכפה תלו לה: לחדא אמר לה על מנת שאכנס כו'. פי' ולשניה אמר על מנת שלא תמות חברתיך דתו ליכא למיחש למידי דאי מתה השניה בפלגא דעבודה א עייל לבית הכנסת והוה ליה גיטא למפרע וליכא שני בתים ואי לא מייתא לא הא ולא הא הויא ליה דקמייתא גט ולא ליעול לבית הכנסת ואי מייתא קמייתא בפלגא דעבודה כיון דשניה לא מייתא דלמיתה דתרתי לא חייש הויא לה מגורשת למפרע ולא ליעול לבית הכנסת אבל אי לא מגרש אלא לאה ואמר לה על מנת שאכנס לבית הכנסת ולא אמר לרחל מידי דילמא מייתא רחל בפלגא דעבודה והיכי ליעביד אי עייל לבית הכנסת ב קם ליה מכאן ולהבא בלא בית ואי לא עייל לבית הכנסת הרי עבד מקצת עבודה בשני בתים הלכך לא אפשר בע"א וגם הלשון משמע כן מדקאמר לחדא אמר לה מכלל דאף לשניה אמר והתנה עמה בירושלמי משמע אשה אחרת מתקינין לו מזמנין אותה שאם תמות אשתו ביום הכפורים שיקדש זאת ג ביוה"כ ופליג אגמרא דידן דפריך התם ויקדש מאתמול דמשמע ליה מתקינין בהזמנה בעלמא ומשני וכפר בעדו ובעד ביתו (ויקרא טז) ולא בעד שני בתים ופריך ולא נמלא כקונה קנין בשבת ומשני משום שבות התירו במקדש א"ר חנינא הדא אמרת הלין דכנסין ארמלן צריך לכונסן מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת נ"ל לפרש ד בתולה שיש לה חופה מבעוד יום משעה שנכנסה לחופה קנאה לכל דבר להכי מותר לבא עליה בשבת אבל אלמנה שאין לה חופה ואינה נקנית לבעלה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה אלא ע"י ביאה צריך לבא עליה מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת ואפילו את"ל שיש לאלמנה חופה קודם ביאה נ"ל דיחוד שמתייחדת עמו היינו חופתה ה וזה יש לעשות קודם השבת אבל בתולה משילתה בהינומא הויא חופה שלה וזה היו רגילין לעשות ביום אבל לא היו מייחדין אלא בלילה סמוך לביאה והשתא קאמר בירושלמי הלין דכנסין ארמלן צריך לייחדן מבעוד יום דיחוד שלה היינו חופה וכן נראה לי יותר לומר דלאלמנה נמי אית לה חופה קודם ביאה ויש ליזהר במאי דפריש' שהכונס אלמנה צריך לייחדן מערב שבת אחר ברכת הנשואין: ולחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תכנסי לביהכ"נ. דהשתא אי מייתא בפלגא דעבודה כיון דלא עיילא לביהכ"נ הוה מגורשת למפרע ו וליכא שני בתים: ודילמא לא מייתא חברתה ולא עיילא לבית הכנסת. נ"ל דל"ג דלא עיילא היא דהא מדלא קאמר על מנת שלא תיכנס חברתיך לבית הכנסת אלמא דמיירי דאמר ללאה ע"מ שלא תמות רחל ולרחל אמר על מנת שלא תיכנס היא עצמה לבית הכנסת וא"כ הכי פריך ודילמא לא מתה רחל ולא עיילא רחל לבית הכנסת ואי הוה גרס היא משמע ודילמא לא מתה רחל שהיא חבירתה של לאה ולא עיילא היא לאה הא דנקט גבי דידה על מנת שלא תכנסי לבית הכנסת ובסמוך גבי דידיה על מנת שאכנס י"ל דלא הוה מצי למימר גבי דידה על מנת שתכנס בשעה שהיא בריאה דאינה רשאה ליכנס לבית הכנסת דילמא מייתא חברתה וקם ליה בלא בית וכשתהיה חולה ונטויה למות אינה יכולה ליכנס אע"פ שהיה יכול להתנות תנאי אחר שיוליכוה לבית הכנסת מ"מ השתא מיהת לפי תנאו לא הוה מצי למימר איפכא וגבי דידיה ניחא דמצי למימר על מנת שאכנס ניחא ליה טפי למימר מלומר שלא אכנס משום דפריך וקם ליה בלא בית והאי ניחא ליה טפי לשנויי על מנת שאכנס דליכא למיחש כולי האי דילמא עביד מעשה ועייל וקם ליה בלא בית וקל להבין: היה עומד ומקריב ושמע שמת לו מת וכו'. רש"י פירש בכהן הדיוט איירי ודחק עצמו לפרש לפי זה ול"נ דבכהן גדול איירי אף על גב דכ"ג מקריב אונן ה"מ מדאורייתא אבל מדרבנן ס"ל לרבי יהודה מניח עבודה ויוצא ז ואל תתמה דהא מפקינן גזירה שמא יאכל אלמא אע"ג דכ"ג מקריב מדאורייתא כל היום ח (מודו) ביה רבנן א"כ ברייתא נמי איכא למימר מעיקרא דבכ"ג איירי ומדרבנן ועוד לכאורה משמע היה עומד ומקריב אע"ג דאכתי לא התחיל בעבודה אלא עבודה בידו והיכי קאמר ר' יוסי יגמור והלא כהן הדיוט אונן מחלל עבודה וכן משמע בתוספתא דזבחים (פי"א) דתנא אבל כהן הדיוט שהיה מקריב ומת לו מת מניח עבודה ויוצא וליכא מאן דפליג והא דפליגי בשמעתא רבי יהודה ורבי יוסי איכא למימר בכ"ג פליגי: ט שאינו עובד עבודה כל היום. וה"פ כל היום שוין אכילה להקרבה כמו שאינו אוכל כך אינו מקריב הא בלילה מקריב ואינו אוכל ולא גזרינן דילמא אתא למיכל דאנינות לילה דאבילות דרבנן והיא גופה גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה ולא הוה מצי לשנויי דכל היום שאינו אוכל קאי הא בלילה אוכל דהא ס"ל לר' יהודה בפ' טבול יום (זבחים דף נט:) דאנינות לילה דיום מיתה דאורייתא ודיום קבורה דרבנן והא דמסיק כל היום אבל לילה לא היינו דיום קבורה דאי דיום מיתה הא שמעינן ליה לרבי יהודה בפ' טבול יום דאנינות לילה דיום מיתה דאורייתא וא"כ ניגזור דילמא אתי למיכל מיניה:

למזה

תורה אור השלם

1. וְאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי: דברים כה ז

2. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: דברים כה ה

מוסף רש"י

החוצה לרבות את הארוסה. שאם נתארמלה מן האירוסין צריכה ליבם כנשואה, וחוצה משמע חיצונה, שלא נתקרבה עדיין לביאה (יבמות יג:). כהן גדול מקריב אונן. מדאמר לו אהרן למשה (ויקרא י) ואכלתי חטאת היום ולא אמר למשה והקרבתי, מכלל דהקרבה באנינות ולמדנו דכ"ג מקריב אונן (מו"ק יד:) או: דכתיב לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא, אם מת אביו ואמו דהוי אונן אפילו הכי מקדושתו לא יצא, ולא יחלל, כלומר דעבודתו שיעבוד באנינות לא תתחלל, הא אחר הדיוט שלא יצא חילל (ב"ק קי.) או: ומן המקדש לא יצא, אינו צריך לצאת מן המקדש ביום מיתת אביו ואמו, ולא יחלל, שעבודתו אינה מחוללת (זבחים צט.).

רבינו חננאל

ומגריש להו לתרווייהו על תנאי, ללאה אומר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות רחל חברתיך ואם מתה רחל לא ליהוי גיטיך ואת אשתי. ולרחל אומר לה הרי זה גיטיך על מנת שאכנס בכנסת, אם אכנס לכנסת הרי את גרושה ממני ואם לא אכנס לא יהא הגט גט. אם מתה רחל בטל הגט ונשארה לאה אשתו. ואם מתה לאה נשארה רחל באישות אצלו שהרי לא נכנס בכנסת. מאי איכא למימר דילמא מתה רחל בפלגא דעבודה ונמצא שהיתה בחצי העבודה רחל אשתו, וכיון שמתה עכשיו בטל הגט ונמצאת לאה אשתו, ונמצאת העבודה בשני בתים. [כשבא] להתחיל בעבודה רואה אם היא רחל גוססת מקדים ועייל לכנסת ונתקיים הגט ונמצאת לאה לבדה אשתו. ירושלמי ולא נמצא קונה אשה ביום הכפורים, משום שבות התירו במקדש. מתקיף לה רבינא אם משום דכתיב ביתו [אינו] רשאי להיות לו שני נשים, יבמה דכתיב בה אשר לא יבנה את בית אחיו אם יש לו שתי נשים לא תתייבם אפילו אחת מהן. ודחי יבמתו יבמתו ריבה, כלומר היה לו לכתוב א) ועלתה יבמתו ועלתה יבמה השערה, יבמתו דכתב למה לי, אלא אפי' יש שם שתים ועלתה אחת מהן היא יבמתו והדין יבמה. ואקשינן תוב כיון דאמר כניס לה והדר מגריש לה על תנאי, כלומר אינה נקראת בית עד דכניס לה, ארוסה לא תתיבם דהא אינה בית. ודחי לא תהיה אשת המת החוצה כתיב, החוצה לרבות הארוסה. ת"ר כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל ר' יהודה אומר כל היום. ובא רבה לומר כל היום כולו אפילו אם הוא בביתו מביאין אותו ומקריב כל היום. איני והתניא היה עומד ומקריב על גבי המזבח ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויוצא דברי ר' יהודה, ר' יוסי אומר יגמור. השתא לר' יהודה אפוקי מפקינן ליה ואת אמרת מייתינן ליה מתוך ביתו כדי להקריב. אלא מאי כל היום,

א) נראה דצ"ל היה לו לכתוב ועלתה השערה ועלתה יבמתו השערה דכתב למה לי וכו'.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא לחדא. דאע"ג דכבר הקשה לו. לא זכיתי להבין הא אין אפשרות לה לילך לבהכ"נ דאי דבטל גיטה והוי כלל גירשה כלל דהדרא החשש שמא תמות ועשה העבודות עד שעת מיתתה בב' בתים. ואם נאמר דס"ל לתוס' דליטעמא דאמרינן ולא עיילא משמע דקאי על דלמא ומדלא פריכן בפשוטו דהא א"א לה למיעל לבהכ"נ ע"כ דהסתמא היה דלא תכנס לבהכ"נ היום ומחר ואי לא מייתא גיטה לחברת' גיטה והיה הולכת אחר עבודת היום לבהכ"נ ובטל גיטה. אבל יקשה תירוצם לפי שאינה תדיר וכו' מה לה בידיעה מתברתה כל שהיא לא מתה ממילא חברתה מגורשת וצריכה היא לילך לבהכ"נ ומה לנו אם חברתה בחיים אם לא הא כיון דחברתה מגורשת צריכה היא לילך לבהכ"נ לבטל גיטה וה' יאיר עיני:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מקריב אונן כו' במת אביו ואמו ואינו צריך לצאת מקדושתו כלל ויכול להיות עומד:

מוסף תוספות

א. [ו]בטל הגט משהשא של האחת שאמר לה הז גיטך ע"מ שלא תמות חברתה, [ד]כשמתה בטל הגט למפרע. רבינו פרץ. ב. ותהיה מגורשת גם זו. ר"י הלבן. ג. וכניס לה ע"י חופה. תוס' הרא"ש. ד. למה יותר אלמנה מבתולה. כלנו קכד. ה. [ד]אלמנה אין לה קנין כ"א יחוד. שם. ו. ודחבירתה לאו גיטא דהא מתה הך. רבינו אליקים. ז. והשתא פריך שפיר דהשתא לרבי יהודה אפוקי מפקינן [כו']. ריטב"א.

תוס' ישנים

דאמר לה ע"מ שתמות חברתיך. והוה מצי לאקשויי ודילמא לא מתה חבירתה והויא לה עבודה בשני בתים, אלא יש קושיות הרבה בשמועה ואינו חושש עד לבסוף שמעמידו על אמת כדפריש הקונטרס גופיה [ד"ה ע"מ שתמות]. ודילמא לא מתה חבירתה ולא עיילא איהי לבהכ"נ. וא"ת מ"מ אם לא מתה חבירתה יוליכוה בעל כרחה לבהכ"נ ותתגרש. י"ל דס"ל לתלמודא כיון שבדעת אחרים הדבר תלוי שמא לא תלך. מאי איכא למימר שמא מתה חבירתה בפלגא דעבודה אי חזי כו'. ודוקא לתרוייהו, אבל אם לא אמר אלא לחדא הרי זה גיטיך על מנת שאכנס אני לבהכ"נ איכא למיחש שמא תמות חבירתה בפלגא דעבודה ואי לא אזיל לבהכ"נ עבד פלגא דעבודה בשני (כהנים) [בתים] ואי עייל נמצא [שאר] יום בלא בית. ומיהו הכי נמי הוה מצי לשנויי כלישנא דנקט מעיקרא ע"מ שלא אכנס לבהכ"נ ולאידך אמר לה ע"מ שלא תמות חבירתה, ואי מתה חבירתה בפלגא דעבודה לא הוי גיטא ואותה שמתה מגורשת כיון שלא הלך לבהכ"נ, ואי לא מתה חבירתה ומיגרשא אידך אזיל לבהכ"נ לבטל גט אחרת והוה ליה בית אחד. כי חזי דבעי למימת קדים ועייל וכו'. וא"ת לאחר מיתה אינה מגורשת למפרע, דאמרינן בפרק מי שאחזו [גיטין עו, ב] הרי זה גיטיך [מעכשיו] אם לא באתי מיכן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט, לא דמיא דהתם קיימתיה לתנאה שחייתה עד שעברו שנים עשר חדש, אבל הכא מתה קודם שנתקיים התנאי. הבאות מבית אחד לא יתייבמו. וא"ת תיקשי ליה הא על האי דאמרינן ביבמות [מד, א] בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים ואם כן נימא דלא תתייבם אחת מהן. י"ל דהכא הכי פריך כיון דאמרת ביתו חדא משמע אם כן לא יוכל לייבם אשת אחיו אם [אין] לו שתי נשים, ובשלמא אי הוה אמרינן הכא דאינו מכפר אלא על אחת מהן ה"נ הוה לן למימר אם יש לו ב' יבמות לא תתייבם אלא אחת, אבל כיון דאמרינן ביתו חדא משמע, א"כ גבי יבמה נמי נימא הכי דחדא משמע לאפוקי היכא שיש לאחיו שתי נשים. מניח עבודתו ויוצא. בכהן גדול מיירי כדפירש ריב"א, ולא יגמור דקאמר רבי (יוסי) [יהודה] היינו מדרבנן, אבל לפירוש הקונטרס דמוקי לה בכהן הדיוט ופריך מהחליפו שיטתן, קשה דמאי פירכא הוא, ועוד לא ידעינן טעמא דרבי יוסי.

לומר שאינו עובד כל היום. עד הלילה אבל בלילה אם בא להקטיר חלבים ואימורים יקטיר: **גזירה שמא יאכל.** כל היום אסור באכילת קדשים מן התורה אבל באינות הלילה משנקבר המת ביום אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים וכסי שמעינן ליה לר' יהודה במסכת זבחים (דף צט:) וכסי קאמר רבי יהודה כל היום הוא באינות ולא יקריב: **והא מיגרשא.** דהכי אוקימנא לה מי חזי לה דמתה קדיש ועייל לבית הכנסת ומשוי ליה לגיטא דהסיא דמתה גיטא למפרע: **מי לא מיערב.** ובקדשים בעינן שמתה ונדולה דכתיב (במדבר יח) לך נתתים למשחה כלדר שהמלבים אוכלים (מולין קנב:): **מתני' הוא זורק את הדם.** של תמידין כדי שיהא רגיל ומזומן בעבודת יום"כ: **ומעביר את הגרות.** (א) מדשן מן אפר הפתילות שכבו וכן כל יום ויום מטיבין בבקר שנאמר (שמות ל) בבקר בבקר בהטיבו את הגרות וכל יום מקטירין קטורת בהיכל פרס בשחרית ופרס בין הערבים: **ושאר כל הימים אם רצה.** להיטיב ולהקריב את כל קרבן שירצה מקריב ואין (ב) המשמר יכול לעבוד על ידו: **מקריב חלב בראש.** דאם הוא (ג) להקטיר ולהקריב כל חלב שיבחר: **ונוטל חלב** (ד). בחלוקת אכילת קדשים: **בראש.** מנה יפה שיבחר לו: **גמ' דרבי עקיבא.** לקמן בשמעתין: **היכי עביד עבודה.** כל שבעה הרי מזין עליו: **על הטמא טהור ועל הטהור טמא.** אם הזה על הטמא נעשה טהור ואם הזה על הטהור נעשה טמא ויליף טעמא מעל הטמא יתירא כדמפרש לקמן: **וחכמים אומרים.** על הטמא לדרשא אתא לומר שאין דברי הזאה אמורים אלא בדברים המקבלים טומאה אבל בדברים שאין מקבלים טומאה אין הזאה הניתזת עליהן קרויה הזיה ונפקא מינה שהשייריה שיש באזוב שיהי פסולי הן ואין להכשירן להזות: **דתנן נתכוון וכו' אם יש באזוב ישנה.** כלומר (ה) רואיין השייריה להזות על אדם שאין לריך לחזור ולהזות אלא בשביל אזוב פסולה, זה טעם רבנן. אבל המזה על הטהור בטהרתו עומד ולא נטמא. מצאנו בשחיטת קדשים פרק שני בתחלתו פי' דברים הללו. תניא שרפה אונן, מחוסר כפורים כשרה, יוסף הבבלי אומר אונן כשרה מחוסר כפורים פסולה, ואוקימנא בהאי קרא פליגי והזה הטהור על הטמא, טהור מכלל שהוא טמא, מר סבר מכלל שהוא טמא טמאה כולה. [ו]מר סבר טומאה דהא פרשה. מאי טעמא דר' עקיבא מדהזה ליה למיכתב והזה הטהור עליו וכתב על הטמא ש"מ על הטמא טהור ועל הטהור טמא ומפני שהטמא טהוריין בהזאה כדרך שמטהר טמאין בהזאה, אמר שלמה אמרתי אחכמה והיא חזוקה ממני. ורבנן האי והזה הטהור על הטמא לדברים המקבלין טומאה הוא דאתא. כלומר לא תיחשבי הזאה אלא אם תפול בדבר המקבל טומאה, אבל הכא קל וחומר על

למזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא. תימה מזין עליו אינו טהור עד שיטבול ויערב שמש ויטהר וא"כ למאי הוה נוגע טמא טפי ממזין עליו[א] וי"ל דה"ק מזין עליו הזאה גורמת לו טהרה[ב] ונוגע מי חטאת גורמין לו טומאה אי נמי י"ל מזין עליו טהור היינו טהור שנפלו עליו הזאה דהוי טהור לגמרי:

מאי מזה נושא. וא"ת ומנא ליה לגמרא למעקר קרא ממשמעותיה לומר דמזה טהור ומזה דקרא היינו נושא אימר מזה ממש י"ל מדכתיב והזה הטהור[ג] אלמא דהמזה טהור[ד] ואף על גב דדרשינן[ה] מיניה טהור מכלל שהוא טמא[ו] לימד על טבול יום שהוא כשר בפרה י"ל תרתי שמע מינה:

אלא מאי מזה נושא. והא קמ"ל דעד דלרי כשיעור הזאה תימה לי א"כ מאי טעמא הדר ביה ממאי דאמר מאי מזה נוגע אי משום דקשיא ליה והכתיב נוגע והכתיב מזה ועוד מזה בעי כיצום נוגע בעי כיצום לימא הא דכתב נוגע ולא כתב ביה כיצום היינו כי לא נוגע כשיעור הזאה ומזה דבעי כיצום היינו כי נגע כשיעור הזאה ואין לתרץ דמש"ה לא מוקמינן ליה בנוגע וכדפרש משום דנוגע לא בעי כיצום אפילו כי נגע בכשיעור מדכתיב והנוגע במי הנדה יטמא ולא כתב ביה כיצום ומי הנדה משמע מיס הראוין להזות שיש בהן כשיעור הא ולאי ליתא דמי הנדה לא משמע הכי דאי לא תימא הכי א"כ כי פריך וכתוב ונשא מאי קא משני הא קמשמע לן עד דלרי כשיעור הזאה אכתי תיקשי לך ליכתוב והנושא מי נדה יכבס בגדיו דמי הנדה משמע שיש בהן כדי הזייה ועוד אי מי הנדה משמע דוקא שיש בהן כדי הזייה לא יטמא במגע כלל והא ליתא דבריש מסכת כלים משמע דמטמו במגע דתנן התם אבות הטומאות הארץ וכו' עד ומי חטאת שאין בהן כדי הזייה הרי אלו מטמאין באדם וכלים במגע ואין מטמאין במשא ואין לתרץ דה"ק מאי מזה נושא אף נושא והא הדין במגע דשקולין הן ומי מייתיהו מפקת לאם כן מאי פריך ולכתוב ונשא ליתני אי הוה כתב ונשא הוה אמינא דוקא במשא ולא במגע להכי כתב מזה דהשתא אתי תרוייהו ועוד הלשון אינו משמע כן דקאמר עד דלרי כשיעור הזאה ולא קאמר עד דנגע כשיעור הזאה לענין כיצום בגדים וי"ל דלהכי לא אוקמא במגע ולענין כיצום דמ"כ הוה משמע במגע לענין כיצום ובמשא טהור גמור והא לא אשכחן טומאה דלא מטמיא אלא במגע לענין כיצום ובמשא דטהורה אע"ג דשרץ מטמא במגע ולא במשא מ"מ לא בעי כיצום לכהי אוקמי במשא דבמשא בעי כיצום ובמגע לא בעי כיצום דאשכחן טומאה כיצא בה דנבילה מטמא אדם ולא בעי כיצום ובמשא בעי כיצום אי נמי ג"ל דמי הנדה משמע הכי אין יש בהן כשיעור אין אין בהן כשיעור ולהכי לא מצי לאוקמא במגע דהא כתיב והנוגע במי הנדה יטמא ומשמע אפילו בכשיעור יטמא גרידא טומאה קלה בלא כיצום בגדים והשתא נמי ניחא הא דקאמר עד דלרי כשיעור הזאה דלא הוה כתב והנושא מי הנדה יכבס בגדיו הוה אמינא אין יש בהן כשיעור אין בהן וכמינהו

אי מהה אשתו עביד עבודה ולא גזר ר' יהודה שמא יאכל. וא"ת מה ענין זה לשאר ימות השנה לגיכא קפידא בכהן גדול, אבל הכא דמגריגן ומגילותים אין לנו להתקין כהן אחר בשביל קן, אלא פיקס שבעה. ואיכא למימר דעדיפא מינה קמשני. ה"ר אלחנן, אטרודי מי לא מיבריר. פירש בקונטרס אין למשחה לגדולה כדרך שמאכלים אוכלים בעינן. משמע לדברי דהכי פירושו וכי האי גוונא מי מיילא עליה אינשי ואפילו הוו כולי עלמא אכלי לא הוה שייך למיגזר שמא יאכל דודאי מוהר לאכול. ומיתה דלא אשכחן האי דאשכחן אלא על אין נאכלין אלא על אין נאכלין אלא גלי ומתרלל [מולין קנב, ב], ועוד אלא אעפה דעבדא קפיצנו פיס כיס כהי ממן, והכי פריך בברכות [יא, א] על קריאת שמע, ועוד דתלמודא הוה ליה לפרושי האי דעבדא פיס לא אחיי בהן שמעתא. ו[נראה ד]הכי פירושו, וכי האי גוונא מי מיילא עליה אינשי ואפילו הוה שייך למיגזר כיון הכפורים שמא יאכל ואע"ג דכולי עלמא לא אכלי הכא לא שייך למיגזר דכולי עלמא לא הוה שייך למיגזר כן הכא למיגזר כל שבעה, ואפילו הכי עובד, א"כ הייגו דלא כר"ע. רש"י גרים נתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב ישנה. דכיון דהזה על דבר המקבל טומאה הזאתו נפסלו כמלאכה, ולכך לא יש בחזוב לא ישנה. אבל קשה לרבי אליעזר דפסול מלאכה לא שייכא אחר שהגיעו האפר, מיס נפסלין במלאכה עד שיתן בהן אפר, ונכפרי [מקח קכד] מפיק ליה מקרא יכול [אפילו] קדשו, ת"ל מי נדה, כבר הס מי נדה, ושמא יש פסול מלאכה כאן מדרבנן. אבל לא מיקמי לאוקמי דהזה על דבר המקבל טומאה לא הוי כמו שאר נושא. אבל רבינו מנגלא נוסק לפרף, וגרים נתכוון להזות על הבהמה לא ישנה, פירוש לפי שהאדם טמא משום נושא ומגע ליה שהמים כן פסולין, דלמא לא ישנה משום דטמא הוא. וי"ל דממילא הן נפסלין כשעוסק בהן טמא אע"פ שאינו נוגע בם, ועוד דלשנא לא ישנה משמע ליה שפיר מי חטאת דאפילו אחר לא ישנה, נתכוון להזות על האדם כי' ישנה דאלולין בתר כוונתו ולא נפסלו בכך. **ומאי מזה נושא.** וא"ת אימא מזה ממש. וי"ל דוהזה הטהור על הטמא משמע שהמזה טהור בכל ענין. ועוד מזה בעי כיצום בגדים ונוגע **לא** בעי כיצום בגדים. פי' ולכך אין לפעמיד מזה בנוגע. ומשנה דרים מסכת כלים [ק"פ מ"ב] תני בהדיא דנוגע ממי חטאת לא בעי שיעור הזאה רק נושא מי חטאת לבדו, ומקשים כיון דהכא לא מוקמי מזה בנוגע משום לגיכא כיצום בגדים בנוגע כמו במזה, א"כ בגדה כב' יולא דופן [מב, ב] גבי והאוהל מעבלתן יכבס בגדיו דכתיב בגבלת בהמה טהורה ומוקמי ליה ניתן בהן [דכ]מיה, והיכי מוקמינן שיעור אכילה בנוגע כיון דלא כתיב ביה כיצום בגדים כמו באוכל, ונושא גרידא הוה לן לאוקמי דכתיב ביה כיצום בגדים. ואומר רבינו דהכא לא פריך כלל מדבנוגע לא כתיב [כיצום] בגדים ומזה כתיב, אלא ה"פ מזה בעי כיצום בגדים כמו שכתוב בו בטיהרים, נוגע קיים לן דלא

לומר שאינו עובד כל היום. עד הלילה אבל בלילה אם בא להקטיר חלבים ואימורים יקטיר: **גזירה שמא יאכל.** כל היום אסור באכילת קדשים מן התורה אבל באינות הלילה משנקבר המת ביום אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים וכסי שמעינן ליה לר' יהודה במסכת זבחים (דף צט:) וכסי קאמר רבי יהודה כל היום הוא באינות ולא יקריב: **והא מיגרשא.** דהכי אוקימנא לה מי חזי לה דמתה קדיש ועייל לבית הכנסת ומשוי ליה לגיטא דהסיא דמתה גיטא למפרע: **מי לא מיערב.** ובקדשים בעינן שמתה ונדולה דכתיב (במדבר יח) לך נתתים למשחה כלדר שהמלבים אוכלים (מולין קנב:): **מתני' הוא זורק את הדם.** של תמידין כדי שיהא רגיל ומזומן בעבודת יום"כ: **ומעביר את הגרות.** (א) מדשן מן אפר הפתילות שכבו וכן כל יום ויום מטיבין בבקר שנאמר (שמות ל) בבקר בבקר בהטיבו את הגרות וכל יום מקטירין קטורת בהיכל פרס בשחרית ופרס בין הערבים: **ושאר כל הימים אם רצה.** להיטיב ולהקריב את כל קרבן שירצה מקריב ואין (ב) המשמר יכול לעבוד על ידו: **מקריב חלב בראש.** דאם הוא (ג) להקטיר ולהקריב כל חלב שיבחר: **ונוטל חלב** (ד). בחלוקת אכילת קדשים: **בראש.** מנה יפה שיבחר לו: **גמ' דרבי עקיבא.** לקמן בשמעתין: **היכי עביד עבודה.** כל שבעה הרי מזין עליו: **על הטמא טהור ועל הטהור טמא.** אם הזה על הטמא נעשה טהור ואם הזה על הטהור נעשה טמא ויליף טעמא מעל הטמא יתירא כדמפרש לקמן: **וחכמים אומרים.** על הטמא לדרשא אתא לומר שאין דברי הזאה אמורים אלא בדברים המקבלים טומאה אבל בדברים שאין מקבלים טומאה אין הזאה הניתזת עליהן קרויה הזיה ונפקא מינה שהשייריה שיש באזוב שיהי פסולי הן ואין להכשירן להזות: **דתנן נתכוון וכו' אם יש באזוב ישנה.** כלומר (ה) רואיין השייריה להזות על אדם שאין לריך לחזור ולהזות אלא בשביל אזוב פסולה, זה טעם רבנן. אבל המזה על הטהור בטהרתו עומד ולא נטמא. מצאנו בשחיטת קדשים פרק שני בתחלתו פי' דברים הללו. תניא שרפה אונן, מחוסר כפורים כשרה, יוסף הבבלי אומר אונן כשרה מחוסר כפורים פסולה, ואוקימנא בהאי קרא פליגי והזה הטהור על הטמא, טהור מכלל שהוא טמא, מר סבר מכלל שהוא טמא טמאה כולה. [ו]מר סבר טומאה דהא פרשה. מאי טעמא דר' עקיבא מדהזה ליה למיכתב והזה הטהור עליו וכתב על הטמא ש"מ על הטמא טהור ועל הטהור טמא ומפני שהטמא טהוריין בהזאה כדרך שמטהר טמאין בהזאה, אמר שלמה אמרתי אחכמה והיא חזוקה ממני. ורבנן האי והזה הטהור על הטמא לדברים המקבלין טומאה הוא דאתא. כלומר לא תיחשבי הזאה אלא אם תפול בדבר המקבל טומאה, אבל הכא קל וחומר על

למזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא. תימה מזין עליו אינו טהור עד שיטבול ויערב שמש ויטהר וא"כ למאי הוה נוגע טמא טפי ממזין עליו[א] וי"ל דה"ק מזין עליו הזאה גורמת לו טהרה[ב] ונוגע מי חטאת גורמין לו טומאה אי נמי י"ל מזין עליו טהור היינו טהור שנפלו עליו הזאה דהוי טהור לגמרי:

מאי מזה נושא. וא"ת ומנא ליה לגמרא למעקר קרא ממשמעותיה לומר דמזה טהור ומזה דקרא היינו נושא אימר מזה ממש י"ל מדכתיב והזה הטהור[ג] אלמא דהמזה טהור[ד] ואף על גב דדרשינן[ה] מיניה טהור מכלל שהוא טמא[ו] לימד על טבול יום שהוא כשר בפרה י"ל תרתי שמע מינה:

אלא מאי מזה נושא. והא קמ"ל דעד דלרי כשיעור הזאה תימה לי א"כ מאי טעמא הדר ביה ממאי דאמר מאי מזה נוגע אי משום דקשיא ליה והכתיב נוגע והכתיב מזה ועוד מזה בעי כיצום נוגע בעי כיצום לימא הא דכתב נוגע ולא כתב ביה כיצום היינו כי לא נוגע כשיעור הזאה ומזה דבעי כיצום היינו כי נגע כשיעור הזאה ואין לתרץ דמש"ה לא מוקמינן ליה בנוגע וכדפרש משום דנוגע לא בעי כיצום אפילו כי נגע בכשיעור מדכתיב והנוגע במי הנדה יטמא ולא כתב ביה כיצום ומי הנדה משמע מיס הראוין להזות שיש בהן כשיעור הא ולאי ליתא דמי הנדה לא משמע הכי דאי לא תימא הכי א"כ כי פריך וכתוב ונשא מאי קא משני הא קמשמע לן עד דלרי כשיעור הזאה אכתי תיקשי לך ליכתוב והנושא מי נדה יכבס בגדיו דמי הנדה משמע שיש בהן כדי הזייה ועוד אי מי הנדה משמע דוקא שיש בהן כדי הזייה לא יטמא במגע כלל והא ליתא דבריש מסכת כלים משמע דמטמו במגע דתנן התם אבות הטומאות הארץ וכו' עד ומי חטאת שאין בהן כדי הזייה הרי אלו מטמאין באדם וכלים במגע ואין מטמאין במשא ואין לתרץ דה"ק מאי מזה נושא אף נושא והא הדין במגע דשקולין הן ומי מייתיהו מפקת לאם כן מאי פריך ולכתוב ונשא ליתני אי הוה כתב ונשא הוה אמינא דוקא במשא ולא במגע להכי כתב מזה דהשתא אתי תרוייהו ועוד הלשון אינו משמע כן דקאמר עד דלרי כשיעור הזאה ולא קאמר עד דנגע כשיעור הזאה לענין כיצום בגדים וי"ל דלהכי לא אוקמא במגע ולענין כיצום דמ"כ הוה משמע במגע לענין כיצום ובמשא טהור

וכמינהו

נז א מיי' פ"ח מהלכות עבודת יום"כ ה"ב:
נח ב ג מיי' פ"ה מהל' כלי המקדש הל' יב [ופ"ו מהל' מעשה הקרבנות הל' יח]:
נט ד מיי' פ"י מהלכות פרה אדומה הל' מ:
ס ה ו ז מיי' שם פט"ו הלכה ה:
סא ח מיי' פ"י מהלכות פרה הלכה מ:
סב ט מיי' שם פט"ו הלכה ה:

רבינו חננאל

פי' ר' יהודה בתימה אומר כל היום מקריב לומר שאינו עובד כל היום גזירה שמא יאכל. **כל שבעה [הימים] הוא זורק את הדם כו'.** אמר רב חסדא מתני' דלא כרבי עקיבא דאי ר' עקיבא הא אמר טהור שנפלה עליו הזאה נטמא. השתא כיון שהרוה על כהן גדול נטמא היכי עביד עבודה כו'. ר' עקיבא מאי היא דתניא והזה הטהור על הטמא. הזה על הטמא טהור ועל הטהור טמא דברי ר' עקיבא. וחכמים אומרים אין דברין הללו אמורין אלא בדברים שמקבלין טומאה מאי הוא כדתנן בפרה פרק י"ב נתכוין להזות על האדם והזה על האדם אם יש באזוב ישנה. זה הכלל דבר המקבל טומאה הזאתו חוזרת עליו ודבר שאינו מקבל טומאה אין הזאתו חוזרת עליו. פי' אם נתכוין להזות על אדם או על כלים המקבלין טומאה והזה על (או) בהמה או כלי אבנים [שאין] מקבלים טומאה (שאין הזאתו חוזרת עליו טומאה) אין הזאתו חוזרת עליו לטמאו ועדיין טהור הוא, ואם יש באזוב ישנה, שאני קורא בו והזה הטהור. אבל נתכוין להזות על דבר שאינו מקבל [טומאה] והזה על דבר המקבל טומאה, הזאתו חוזרת עליו ו[ן]טמאו ואינו יכול לחזור ולהזות, ולא עוד אלא שטבילת אזוב פסולה, זה טעם רבנן. אבל המזה על הטהור בטהרתו עומד ולא נטמא. [ו]מר סבר טומאה דהא פרשה. מאי טעמא דר' עקיבא מדהזה ליה למיכתב והזה הטהור עליו וכתב על הטמא ש"מ על הטמא טהור ועל הטהור טמא ומפני שהטמא טהוריין בהזאה כדרך שמטהר טמאין בהזאה, אמר שלמה אמרתי אחכמה והיא חזוקה ממני. **ורבנן** האי והזה הטהור על הטמא לדברים המקבלין טומאה הוא דאתא. כלומר לא תיחשבי הזאה אלא אם תפול בדבר המקבל טומאה, אבל הכא קל וחומר על

עין משפט נר מצוה

א) [לעיל ב. סוכה כד.], **ב)** [פרה פי"ב מ"ג ע"ש וכרש"ש], **ג)** נדה טו., **ד)** [זבחים פ. לג. נדה ט.], **ה)** פרה פי"ב מ"ח, **ו)** [לקמן מג:].

תורה אור השלם

1. וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטָּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב:
במדבר יט יט
2. כָּל זֹה נָסִיתִי בַחָכְמָה אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי: קהלת ז כג
3. וְהָיְתָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וְנִמְּדָה מֵי הַנִּדָּה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד הָעָרֶב:
במדבר יט כא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומעביר וכו' מדשנן מן האפר של פפתילות: **(ב)** שם ד"ה ושאר וכו' ואין אנשי המשמר: **(ג)** שם ד"ה מקריב וכו' דאם הוא להקריב ל"ל ומיתם להקטיר ממתן: **(ד)** שם ד"ה ונוטל חלב בראש בחלוקת אכילת קדשים נוטל מנה יפה כל"ל והל"ל: **(ה)** שם ד"ה כדתנן נתכוין וכו' אם יש וכו' כלומר לחוץ וכו'. נ"ב וכמ"ש פי"ב דפרה פי' לאיפכא ע"ש: **(ו)** בא"ד והיכא דלא נתכוון לו וחזר ושינה אין לריך כל"ל: **(ז)** שם ד"ה לא ישנה וכו' כהתם שהזה עליה אינה הזאה וסוי ליה כל"ל: **(ח)** שם ד"ה לגבא שנותן עליו כל שהוא וטהרו כל"ל:

מוסף רש"י

מתקינין לו. מזמנין לכהן גדול לערב יוה"כ (סוכה כד.).

מוסף תוספות

א. [הא] תרוייהו בעו טבילה והערב שמש. תוס' הל"ש. ב. דאם לא היו מזין עליו לא היה טהור לעולם. שם. ג. משמע שהוא טהור אף לאחר שהזה. שם. שאין צריך לומר הטהור, דהא פשיטא דטהור בעינן כדכתיב ואסף איש טהור, אלא דאי הא קמ"ל שאינו מקבל טומאה על ידי הזאה. ריטב"א. ד. ואם כן על כרחיך אית לן למימר דמזה היינו נושא שיעור הזאה כדקא מפרשינן. שם. ה. שיוצא מכלל טומאה. כ"ר לקמן מג: ד"ה מכלל.

תוס' ישנים

ואי מהה אשתו עביד עבודה ולא גזר ר' יהודה שמא יאכל. וא"ת מה ענין זה לשאר ימות השנה לגיכא קפידא בכהן גדול, אבל הכא דמגריגן ומגילותים אין לנו להתקין כהן אחר בשביל קן, אלא פיקס שבעה. ואיכא למימר דעדיפא מינה קמשני. ה"ר אלחנן, אטרודי מי לא מיבריר. פירש בקונטרס אין למשחה לגדולה כדרך שמאכלים אוכלים בעינן. משמע לדברי דהכי פירושו וכי האי גוונא מי מיילא עליה אינשי ואפילו הוו כולי עלמא אכלי לא הוה שייך למיגזר שמא יאכל דודאי מוהר לאכול. ומיתה דלא אשכחן האי דאשכחן אלא על אין נאכלין אלא על אין נאכלין אלא גלי ומתרלל [מולין קנב, ב], ועוד אלא אעפה דעבדא קפיצנו פיס כיס כהי ממן, והכי פריך בברכות [יא, א] על קריאת שמע, ועוד דתלמודא הוה ליה לפרושי האי דעבדא פיס לא אחיי בהן שמעתא. ו[נראה ד]הכי פירושו, וכי האי גוונא מי מיילא עליה אינשי ואפילו הוו שייך למיגזר כיון הכפורים שמא יאכל ואע"ג דכולי עלמא לא אכלי הכא לא שייך למיגזר דכולי עלמא לא הוה שייך למיגזר כל שבעה, ואפילו הכי עובד, א"כ הייגו דלא כר"ע. רש"י גרים נתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב ישנה. דכיון דהזה על דבר המקבל טומאה הזאתו נפסלו כמלאכה, ולכך לא יש בחזוב לא ישנה. אבל קשה לרבי אליעזר דפסול מלאכה לא שייכא אחר שהגיעו האפר, מיס נפסלין במלאכה עד שיתן בהן אפר, ונכפרי [מקח קכד] מפיק ליה מקרא יכול [אפילו] קדשו, ת"ל מי נדה, כבר הס מי נדה, ושמא יש פסול מלאכה כאן מדרבנן. אבל לא מיקמי לאוקמי דהזה על דבר המקבל טומאה לא הוי כמו שאר נושא. אבל רבינו מנגלא נוסק לפרף, וגרים נתכוון להזות על הבהמה לא ישנה, פירוש לפי שהאדם טמא משום נושא ומגע ליה שהמים כן פסולין, דלמא לא ישנה משום דטמא הוא. וי"ל דממילא הן נפסלין כשעוסק בהן טמא אע"פ שאינו נוגע בם, ועוד דלשנא לא ישנה משמע ליה שפיר מי חטאת דאפילו אחר לא ישנה, נתכוון להזות על האדם כי' ישנה דאלולין בתר כוונתו ולא נפסלו בכך. **ומאי מזה נושא.** וא"ת אימא מזה ממש. וי"ל דוהזה הטהור על הטמא משמע שהמזה טהור בכל ענין. ועוד מזה בעי כיצום בגדים ונוגע **לא** בעי כיצום בגדים. פי' ולכך אין לפעמיד מזה בנוגע. ומשנה דרים מסכת כלים [ק"פ מ"ב] תני בהדיא דנוגע ממי חטאת לא בעי שיעור הזאה רק נושא מי חטאת לבדו, ומקשים כיון דהכא לא מוקמי מזה בנוגע משום לגיכא כיצום בגדים בנוגע כמו במזה, א"כ בגדה כב' יולא דופן [מב, ב] גבי והאוהל מעבלתן יכבס בגדיו דכתיב בגבלת בהמה טהורה ומוקמי ליה ניתן בהן [דכ]מיה, והיכי מוקמינן שיעור אכילה בנוגע כיון דלא כתיב ביה כיצום בגדים כמו באוכל, ונושא גרידא הוה לן לאוקמי דכתיב ביה כיצום בגדים. ואומר רבינו דהכא לא פריך כלל מדבנוגע לא כתיב [כיצום] בגדים ומזה כתיב, אלא ה"פ מזה בעי כיצום בגדים כמו שכתוב בו בטיהרים, נוגע קיים לן דלא

טהור שאינו עובד כל היום גזירה שמא יאכל א"ל רב אדא בר אהבה לרבא ומי גזר רבי יהודה שמא יאכל והתנן [ו]ר' יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו ואי מייתא אשתו עביד עבודה ולא גזר רבי יהודה שמא יאכל אמר ליה הכי השתא התם כיון דיום הכפורים הוא דכולי עלמא לא קא אכלי הוא נמי לא אתי למיכל הכא דכולי עלמא אכלי הוא נמי אתי למיכל וכי האי גוונא מי חיילא עליה אנינות והא מיגרשא נהי דאנינות לא חייל עליה אטרודי מי לא מיטריד: **מתני'** [א]כל שבעת הימים הוא זורק את הדם ומקטיר את הקטורת ומיטיב את הנרות ומקריב את הראש ואת הרגל [ב]ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב [ג]שכהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש: **גמ'** מאן תנא אמר רב חסדא דלא כרבי עקיבא דאי ר"ע הא אמר טהור שנפלה עליו הזאה טמאתו היכי עביד עבודה דתניא [1]והזה הטהור על הטמא על הטמא טהור ועל הטהור טמא דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים אין הדברים הללו אמורין אלא בדברים המקבלים טומאה מאי היא כדתנן [ד]נתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב ישנה נתכוון להזות על האדם והזה על הבהמה אם יש באזוב לא ישנה מ"ט דר' עקיבא נכתוב רחמנא והזה הטהור עליו מאי על הטמא שמע מינה על הטמא טהור ועל הטהור טמא ורבנן האי לדברים המקבלין טומאה הוא דאתא אבל הכא קל וחומר הוא אם על הטמא טהור על הטהור לא כל שכן ור' עקיבא היינו דקאמר שלמה [2]אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ורבנן ההוא [ה]למזה ולמזין עליו טהור [ו]ונוגע בהן טמא ומזה טהור והכתיב [3]ומזה מי הנדה יכבס בגדיו מאי מזה נוגע והכתיב מזה והא כתיב נוגע ועוד מזה בעי כיבוס בגדים נוגע לא בעי כבוס בגדים אלא מאי מזה [ז]נושא ונכתוב רחמנא נושא מ"ט כתיב מזה הא קמ"ל [ח]דבעינן שיעור הזאה הניחא למ"ד [ט]הזאה צריכה שיעור אלא למ"ד הזאה אין צריכה שיעור מאי איכא למימר אפילו למ"ד הזאה אין צריכא שיעור הני מילי [י]אגבא דגברא אבל במנא צריכה שיעור דתנן [יא]כמה יהא בהן ויהא כדי הזאה [יב]כדי שיטבול ראשי

מאי מזה נושא. ומנא ליה דלא נגע בכל היום גזירה שמא יאכל א"ל רב אדא בר אהבה לרבא ומי גזר רבי יהודה שמא יאכל והתנן [ו]ר' יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו ואי מייתא אשתו עביד עבודה ולא גזר רבי יהודה שמא יאכל אמר ליה הכי השתא התם כיון דיום הכפורים הוא דכולי עלמא לא קא אכלי הוא נמי לא אתי למיכל הכא דכולי עלמא אכלי הוא נמי אתי למיכל וכי האי גוונא מי חיילא עליה אנינות והא מיגרשא נהי דאנינות לא חייל עליה אטרודי מי לא מיטריד: **מתני'** [א]כל שבעת הימים הוא זורק את הדם ומקטיר את הקטורת ומיטיב את הנרות ומקריב את הראש ואת הרגל [ב]ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב [ג]שכהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש: **גמ'** מאן תנא אמר רב חסדא דלא כרבי עקיבא דאי ר"ע הא אמר טהור שנפלה עליו הזאה טמאתו היכי עביד עבודה דתניא [1]והזה הטהור על הטמא על הטמא טהור ועל הטהור טמא דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים אין הדברים הללו אמורין אלא בדברים המקבלים טומאה מאי היא כדתנן [ד]נתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב ישנה נתכוון להזות על האדם והזה על הבהמה אם יש באזוב לא ישנה מ"ט דר' עקיבא נכתוב רחמנא והזה הטהור עליו מאי על הטמא שמע מינה על הטמא טהור ועל הטהור טמא ורבנן האי לדברים המקבלין טומאה הוא דאתא אבל הכא קל וחומר הוא אם על הטמא טהור על הטהור לא כל שכן ור' עקיבא היינו דקאמר שלמה [2]אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ורבנן ההוא [ה]למזה ולמזין עליו טהור [ו]ונוגע בהן טמא ומזה טהור והכתיב [3]ומזה מי הנדה יכבס בגדיו מאי מזה נוגע והכתיב מזה והא כתיב נוגע ועוד מזה בעי כיבוס בגדים נוגע לא בעי כבוס בגדים אלא מאי מזה [ז]נושא ונכתוב רחמנא נושא מ"ט כתיב מזה הא קמ"ל [ח]דבעינן שיעור הזאה הניחא למ"ד [ט]הזאה צריכה שיעור אלא למ"ד הזאה אין צריכה שיעור מאי איכא למימר אפילו למ"ד הזאה אין צריכא שיעור הני מילי [י]אגבא דגברא אבל במנא צריכה שיעור דתנן [יא]כמה יהא בהן ויהא כדי הזאה [יב]כדי שיטבול ראשי

שיטביל

הטמא כשיזה עליו טהור, על הטהור לא כל שכן כשיזה עליו שיהיה טהור. והאי דקאמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני למה ומזין עליו שיהיו טהורין הם, אבל הנוגע והנושא מי הנדה שיהם טמאין. ועל זה אמר שלמה והיא רחוקה ממני, אחכמה והיא חזוקה ממני, והאי דכתב קרא ומזה והנושא טמאים, והאי דכתב לנושא הוא, כלומר מפני מה המזה טהור והנוגע והנושא טמאים, אלאשמעינן דאינו טמא הנושא מי הנדה אלא אם ישא שיעור הזאה, והוא כדי שיטבול ראשי בבעולין.

ורמינהו מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ומי שזכה במנורה וכו'. לא הוה צריך לאתויי מי שזכה בדישון הפנימי אלא מי שזכה במנורה וקטורת כי היכי דלא מייתי הכא מי שזכה לתרוס מזבח החיצון ומי שזכה באברים דקתני התם אלא נקט חדא דלעיל מיניה דהיינו דישון מזבח הפנימי שנשנית בסמוך להם לאשמועינן דמי שזכה במנורה וקטורת דבנקר אייר דדישון מזבח הפנימי אינו אלא בנקר ומתני' דהכא נמי בנקר אייר והכי נמי הוה מצי לאקשויי דבמתני' קתני זריקת דם תמיד בראשה ובמס' תמיד (דף ל:) קתני בראשה מי שזכה בדישון מזבח הפנימי והדר מי שזכה במנורה והדר קתני שחיטת התמיד וקבלת דמו וזריקתו והדר העלאת אברים לבבש והדר קטורת והדר הקטרת אברים והעלאתן מכבש למזבח וכי משני רבי שמעון איש המצפה הוא אז הכל מתורץ ומנרות דקתני התם בראשה פריך: **מאן תנא תמיד רבי שמעון איש המצפה היא.** רב הונא קיבל דר"ש איש המצפה ורבנן פליגי בסדר העבודה אבל לא ידע היכי סגיא ליה[ז]:

אמר אביי לא קשיא כאן בהטבת שתי נרות כו'. מדלא קאמר אלא אמר אביי מכלל דלא הדר ביה משום דסגיון ארוכה דתמניתין אהניא דתמיד וקשיא לן אמאי לא משני ממי הכי דתמניתין דהכא בשתי נרות ותמניתין דתמיד בחמש נרות ונראה לי דאפילו אי הוי משני הכי אכתי פליגא אתמניתין דהתם זריקת דם התמיד בתר דישון מזבח הפנימי והמנורה והכא קתני זריקה בראשה להכי צריך לאוקמי כתנאי והא דלא קתני בתמניתין ממי הטבה דמקמי הקטורת י"ל דלא קא חשיב אלא הטבת שתי נרות שהן גמר העבודה והטבת חמש נרות לא היא עושה כה"ג כדאמר בסמוך אורויי בעלמא קא מורי:

ההיא לאבא שאול וכו'. נעיל כי קאמר מאן תנא יומא רבי שמעון איש המצפה היא הוה מצי למימר מאן תנא תמיד אבא שאול היא דפליג אתמניתין דיומא ותמניתין דיומא כרבנן דפליגי עליה וי"ל דניחא ליה לומר להזכיר שם התנא דתמניתין דהיינו רבי שמעון איש המצפה ועוד משום דאשכחן ליה בהדיא לתנא לאיפלוגי אתמניתין דתמיד דקאמר רבי שמעון איש המצפה תנא בתמיד:

בעידן

ראשי גבעולין ויזה אביי אמר אפילו תימא ר"ע[6] דעביד עבודה כוליה יומא ולפניא מדו עליה וטביל ועביד הערב השמש: ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות: אלמא קטורת בראשה והדר נרות ורמינהו[7] מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ומי שזכה במנורה ומי שזכה בקטורת אמר רב הונא מאן תנא תמיד רבי שמעון איש המצפה הוא והא איפכא שמעינן ליה דתנן[8] בא לו לקרן מזרחית צפונית[9] [א]נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה דרומה ותני עלה רבי שמעון איש המצפה משנה בתמיד מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה ואחר כך נותן דרומה אלא אמר ר' יוחנן מאן תנא סדר יומא רבי שמעון איש המצפה הוא ורמי סדר יומא אסדר יומא[7] דתנן[2] פיים השני מי שוחט מי זורק מי מדשן מזבח הפנימי ומי מדשן את המנורה ומי מעלה אברים לכבש פיים השלישי חדשים לקטורת בואו והפיסו אמר אביי לא קשיא כאן בהטבת שתי נרות כאן בהטבת חמש נרות למימרא דבקטורת מפסיק להו והא[5] אביי[3] מסדר מערכה משמיה דגמרא בדם[1] התמיד מפסיק להו אמרי לא קשיא ההיא לאבא שאול הא לרבנן דתניא לא ייטיב את הנרות ואח"כ יקטיר אלא דיקטיר ואחר כך ייטיב[5] אבא שאול אומר מטיב ואחר כך מקטיר מאי טעמא דאבא שאול דכתיב [1]בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה ורבנן מאי קאמר רחמנא

שיטיל לאשי גבעולין ויזה. כלומר כדי שיטילם בהן בתחילה שיהא בה להתיז ממנה: (ג) **כל מי שזכה כו'.** שלא משניות הן בסדר התמיד סדורות זו אחר זו בסדר (ד) עבודתו מי שזכה לפיים בדישון מזבח הפנימי נוטל את כו' וכשסייים סדר מעשה הדישון נקט בתריה מי שזכה במנורה נוטל את כו' ומפרש מעשה הטבת נרות ואחר ושוזר מי שזכה בקטורת ומפרש הלכותיו אלמא כך סידרן: **מאן תנא תמיד רבי שמעון איש המצפה הוא.** דשמעינן ליה בברייתא דלמיילי בהלכות סדר התמיד: **והא איפכא שמעינן ליה.** (ה) דבר פלוגתייהו הוא דשמעינן ליה דפליג אתמניה דמסכת תמיד ולא מיתוקמי סתמיה דתמיד כוותיה: **דתנן.** במסכת תמיד בא לו כהן הזורק את הדם לקרן מזרחית צפונית של מזבח ונותן מתנה ראשונה מזרחה צפונה מתנה אחת כמין גחלת יוצית ויכרת למזרח ולפון ומשם מקיף והולך ובא לו לקרן מערבית דרומית ונותן מערבה דרומה שהעולה טעונה שתי מתנות שהן מרבע בשתי קרנות זו כנגד אלכסונה של זו כדי שיהא מן הדם בארבע רוחות המזבח בארבע מתנות ולקמיה (פו:) מפרש מאי שנא הני תרתי קרנות: **ותני עלה ר' שמעון איש המצפה משנה בתמיד.** במתן דם התמיד ממתן דמי כל שאר עולות לתת ממנו מתנה ראשונה אחת שהיא שתים כמו שאמרנו כמין גחלת יוצית ובשניה שתים שהן שתים להפסיקה ולתת מערבה תחילה ואח"כ דרומה כדרך ביאתו שהוא מקיף ובא מן המערב לדרום וכשמגיע לקרן נותן שתי מתנות בפיסוק וטעמא מפרש לקמיה (שם ע"א): **מאן תנא סדר יומא.** מאן תנא לסדר תמיד דהך מס' דמיירי בסדר יום הכפורים פליג אתמניות דסדר התמיד רבי שמעון איש המצפה הוא דשמעינן ליה דפליג אסתמיה דתמיד: **הפיים השני.** בפירקין לקמן (כה.) מייירי בסדר ארבע פייסות שהיו שם בכל יום וקתני באסיפת קיבוץ פיים שני היו מפייסין שלש עשרה עבודות: **מי שוחט ומי זורק.** את דמו ומי מדשן מזבח הפנימי ומי מעלה אברי תמיד לכבש וסודרן אותן עליו ואחר כך מעלן משם למזבח משום ברוב עם הלרת מלך ומונה והולך שלש עשרה ומתפרדין וחוזרין ונאספין לאחר שעה ומכריזין לפיים שליש כלומר באסיפה שלישית ולקמן (דף כ:) מפרש למה מתפרדין וחוזרין ונאספין כדי שתהא הרגש קול בעזרה שנאמר (תהלים נה) בבית אלהים נהלך ברגש: **חדשים.** כהנים שלא הקטירו קטרת מימיהם יתקבצו כולן לכאן לגורל הקטורת אבל לא ישנים דאמר לקמן (דף כו.) מעולם לא שנה בה אדם לפי שהיתה מעשרת שנאמר ישימו קטורה באפך (דברים לג) וכתיב בתריה ברך ה' חילו. מ"מ שמעינן מינה הטבת הנרות קודמת לקטורת: **לאן בהטבת שתי נרות וכו'.** אמרינן שמפסיק בהטבת הנרות משהטיב חמש פוסק וממתין עד שנעשה עבודה אחרת בנתים וחוזר ומטיב שתים ופליגי אבא שאול ורבנן מיהא דאמר בקטורת מפסיק להו ומיהא למ"ד בשחיטת התמיד וזריקת דמו מפסיק להו ולקמן (שם:) מפרש טעמא דהפסקה ותנא דידן סבירא ליה בקטורת מפסיק להו הלכך הא דקתני קטרת בראשה בהטבת שתי נרות קאמר והא דתנן הטבה בראשה חמש דאשמועינן קאמר: **והא אביי.** לקמן בפ' שלישי (שם.) מסדר בגירסי דסדר מערכה עבודת כל יום ויום: **משמיה דגמרא.** דבר מקובל מכל בני הישיבה שקיבלו מרבותיהם: **לא ייטיב.** שבעתן ואחר כך יקטיר אלא יקטיר באמצע ואח"כ יגמור הטבת שתים. והא ליכא למימר יקטיר תחלה ואח"כ יתחיל להיטיב קאמרי רבנן דהא קיי"ל דבעי הפסקה וכל עבודות סדורות זו אחר זו על פי הכהנים לקמן במילתא דאביי ואי אפשר להקטיר עד לאחר זריקת דם התמיד ואי אמרת קטורת קודמת להטבת הנרות אין לך עוד עבודה להפסיקן בה: **אבא שאול אומר מטיב.** את כולם קודם להקטורת והפסקה בדם התמיד:

מערב

יוסי היא, והיו יודעין למיירי הני תנאי שהן מגיחין בהן מילתא, והיו סבורים שאמרו בענין אחר ממה שאמרו, ובאמת הכריחה בכית המדרש הקשוים על דבריהם ומרלו אמוראים אחרים פיוסא. (**אבי אמר**) [**אמר אביי**] **לא קשיא כאן בהטבת שתי נרות כו'.** וא"ת אמאי לא משני הכי על קושיא דתמיד ניומא דבהא דתמיד נרות ברישא בהטבת בהטבת] שתי נרות. וי"ל דבתמיד מוכח שלא הטבת שתי נרות שהיתה בסוף היתה קודם קטורת, דתנן התם בסוף פרק שלישי מי שזכה בדישון מזבח פנימי כו' מי שזכה לו בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות המזרחיים דולקות מדשן את המזבח ומניח את אלו, מלאן שכבו מחר ומדליק כו', ובתר הכי תני סדר התמיד ולא היו כופתין (מנורה) [את הטלה] כו', וכל סדר הולכתו, והדר תני המלו עולין כו' מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות מדשן כו' מי שזכה בקטורת כו' אלמא דהנרות [קודם] לקטורת. ומיהו כיון דידע פלוגתא דאמא שאול ורבנן הוה מלי לשנויי הא אמא שאול והא רבנן דסדר יומא דכתבו אמא, אלא דהך בנא דלקמן בה' נרות מייריי, והכיא דתמיד כתבא שאול דמאחר קטרת אחר ב' נרות ובדם התמיד מפסיק לה, אלא ודאי אביי לא קאי אסיפרא דיומא מסדר תמיד, ורב הונא ורבי יוחנן לא ידעי פלוגתא דאמא שאול ורבנן. ת"ש ידעי אלא קאיי להו קושיא דלקמן תנא בראשה הטבת שתי נרות כו'.

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו ופ"ח מהלכות תמידין הלכה י:

סד ב מיי' פ"ד מהל' תמידין הלכה ו:

ג [טור ח"מ סימן מח וש"ע שם]:

סה ד מיי' שם פ"ו הלכה ד:

רבינו חננאל

[אביי אמר אפילו תימא ר"ע דעביד עבודה כוליה יומא ולפניא מדו עליה וטביל ונמצא טהורו] לכל עבודה. וכן עושין לו כל שבעת הימים. ומקטיר את הקטורת ומיטיב את הנרות איני והתנן בתמיד (פרק ד') [פ"ג] מי שזכה בדישון ומי שזכה במנורה ואחר כך מי שזכה בקטורת. א"ר יוחנן מאן תנא סדר יומא שמעון איש המצפה דמשנה בתמיד. כלומר חולק על התנא ששנה מסכת תמיד. **ורמי סדר יומא אסדר** יומא, בכאן שנינו קטרת ואחר כך נירות. ובפרק שלאחריו שנינו הנירות בפיים השני והקטרת בפיים השלישי, הנה נירות ואחר כך קטרת. ופרק אביי הא מתני' דמקדים [קטרת לנרות בהטבת שתי נרות ואידך מתניתין דמקדים] הנירות לקטורת להטבת (ב') [ה'] נרות. למימרא דבקטרת מפסיק הנרות ומקטיר וחזרו ומטיב ב' נירות. והא אביי מסדר מערכה, כלומר מחשב סדר עבודות בגמרא דהביאו לו את התמיד ובדם התמיד מפסיק להו. אמרי לרבנן בקטרת מפסיק להו, לאבא שאול בדם התמיד מפסיק להו. ואביי אליבא דאבא שאול דתניא לא ייטיב ואחר כך יקטיר אלא יקטיר ואחר כך ייטיב. פי' לא ייטיב הכל ואחר כך יקטיר אלא יקטיר ואחר כך ישלים ההטבה. **אבא שאול אומר מטיב ואחר כך** מקטיר. כלומר מפסיקין בדם התמיד ומשלים הטבת כל הנירות ואחר כך מקטיר. מאי טעמא דאבא שאול דכתיב בבקר וגו', דבריו פשוטין הן.

תום' ישנים

בני כיסום בגדים כמו ששנינו בהדיא במסכת כלים [שם] וא"כ לא אפשר לתרץ מלי מזה נוגע, והלשון מוכיח כן דלא קאמר במזה כתיב כיסום בגדים בנוגע לא כתיב, ועוד דמשמע דקאמר ועוד על מה שהקשה הא כתיב מזה הא כתיב נוגע, ועוד דאפילו לא היה כתיב נוגע כלל מניינו שאין דיסם שהם [דמזה צריך כיסום בגדים] ונוגע אינו צריך כיסום בגדים. ואי"ת נהי דמומת מן המשנה דנוגע אין זה מזה, מ"מ אנן מנא לן דלא מוקמת מזה בנוגע, דילמא בני מזה שיעור. וי"ל (שם) [שאין] לנו להעמידו בנוגע שהנוגע הוא בכלל מזה ולא (שמעי') [נושא], אבל והאוכל דגים יש לנו להעמידו בנוגע ונושא שאינו משמע זה יותר מזה. אך מימה קשא אמאי כתיב כיסום בגדים בתוכל בדרשא דגים כיון שמשמע נמי נוגע דלא בני כיסום בגדים. ר"ל דלשון דרשא מיתמרך. ועוד ר"ל דלהכי שדייה רחמנא לאוכל כין נושא לנוגע לגימרי דקאי אתרוייהו למילף שיעורא. וה"ר יהודה מקורביל דוד גיסי רבינו שמשון מירך לכתוב רחמנא אוכל במקום נושא כמו שכתוב כאן מזה במקום נושא אלא ש"מ לאוכל כתיב ללמד שיעור אכילה על שניהם דאין להעמידו בנושא. וא"ת וליכתוב אוכל בלא הוכרח כיסום בגדים כיון דקא אתרוייהו. ר"ל (דמזה) [דהוה] מוקמינן ליה בנוגע לחוד שהוא מעמיינו אלא היה כתוב בו כיסום בגדים. ותקשה על זה דהא בנוגע לחוד לא הוה מיתוקם דא"כ לא איכתוב נוגע כלל והוה מוקמינן באוכל כיון דלא כתיב ביה כיסום בגדים כמו בנושא. ר"ל דבנוגע לחודיה לא הוה מוקמינן [דבעי] שיעור (דבעי) אכילה דאדרבה סברא יותר לאלתר שיעור [ל]נושא מבנוגע דאשכחן במי מטאה דנוגע לא בעי שיעור לטומאת מגע וטומאת משא לריכה שיעור, הלכך לא הוה מיסתבר לאוקמי שיעור אכילה בנוגע לחוד ולא בנושא, כיון שלא היה כתוב כלל נוגע בתורה והוה מוקמינן ליה בנושא, ומעתה אלתרך לכתוב נוגע, ומעתה אלתרך להעמידו

תורה אור השלם

1. וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה: שמות ל ז

הגהות הב"ח

(**א**) גמ' ונותן מזלמה כו' ונותן מערבה וכו': (**ב**) שם אבא שאול אומר. ג"כ ע"ל דף ל"ג: (**ג**) רש"י ד"ה מי שזכה כל"ל ותיבה כל נמחק: (**ד**) **בא**"ד כסדר עבודתן מי שזכה לפיים בדישון מזבח הפנימי **ובבנס ונטל את הטני** וכו' מי שזכה במנורה **בנבנס** וכו' ומפרש מעשה כל"ל ותי' נוטל את הטני נמחק: (**ה**) שם ד"ה והא איפכא שמעינן ל' **לתנא** דאיירי **בפלוגתייהו** דשמעינן ליה דפליג כל"ל:

מוסף רש"י

ראשי גבעולין. של אזוב ולא איספוף בקיטום (נדה ט.). **מי שוחט.** **את התמיד** (לקמן בה.). **חדשים לקטורת.** כך היו מכריזין קול בעזרה (לקמן כו.). **אביי מסדר מערכה.** מנה סדר עבודות של כל יום ויום, משמיה דגמרא. דכולהי יפיה דרבנן דבי מדרשא (לקמן לג.).

תוס' ישנים (המשך)

(בנוגע) [בנושא] כיון דנוגע ואוכל בפיסם לא היה כתוב כיסום ובנושא היה כתוב. ועוד י"ל דכיון דנוגע לא היה כתוב בתורה לא הוה מוקמינן ליה בנוגע אי לא כתוב נוגע, והא [ד]לא כתוב ביה כיסום בגדים לא חש לכתבו, דממילא מיתוקם בנושא הכתוב בתורה, אבל מזה לחה כתיב בו כיסום בגדים בחנם אי מוקמת ליה בו בנוגע, להכי אייתר לכתוב בו כיסום בגדים לומיה דמשמעי בנושא.

מאן תנא תמיד רבי שמעון כו' **והא שמעינן ליה איפכא.** תימה דרב הונא [מאי] הוה סליק אדעתיה. ואומר ה"ר אלחנן כי כן דרך התלמוד וכן מלינו בעירובין בריש פ' חלון [עט. ע"ב] גבי מאן תנא אהלות ר'

מסורת הש"ס

(**א**) [לקמן יט.], (**ב**) תמיד ל: [פ"ג מ"ז], (**ג**) ג"ז שם [פ"ד משנה ח], (**ד**) לקמן כה. תמיד ל. [פ"ג מ"ח], (**ה**) לקמן לג., (**ו**) [בס"א: ובדבה], (**ז**) [וע"ע תוס' עירובין עט. ד"ה מאן תנא].

בעידן הטבה תהא מקטר קטורת. תימה לי אמאי לא קאמר בהיטיבו את הנרות היינו חמש נרות ואחר כך יקטיר דבקטורת מפסיק להו ויש לומר משום דדרשינן לקמן בפ"ג (דף לג.:) בנקר בנקר בהיטיבו תלקיחו לשני בקרים פירוש חמש נרות לחודייהו ומפסיק והדר ב' נרות וא"כ בהיטיבו הנרות מיירי נמי בשתי נרות ועוד י"ל דשיטת המשני עדיפא ליה דמיירי לאיה לדבריו דלקמאמר אמי לא תימא הכי: **אימא סיפא הביאו לו את התמיד קרצו בו'.** תימה לי אמאי פריך מהסיא דפ"ג (לקמן דף לא.:) ליפרך מהסיא דפ"ג גופא דקתני (דף כה.) מי שוחט מי זורק והדר מי מדשן מזבח הפנימי והמנורה ואבא שאול סבירא ליה לקמן פרק אמר להם הממונה (דף לג.) גבי אביי מסדר מערכה ואליבא דאבא שאול דדישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודם לסדר התמיד [9] ויש לומר דילמא רב פפא פליג עליה דאביי וסבירא ליה אפילו לאבא שאול דס התמיד בריש והדר דישון מזבח הפנימי:

אורויי בעלמא דקא מורי וסידרא הדר מתני לה. אין להקשות כיון דלא תנא סידרא בתמניתין אם כן לדידיה לא לריכא לשיטות לעיל (יד.:) דמשני אמרומיא דמתניתין אמתניתין דתמיד דיש לומר דלעולם מאי דקתני בתמניתין על הסדר שהה אותו וה"פ הא דלא תנא נמי הטבת ה' נרות משום דלא הויא בכהן גדול:

כמצליף. תימה במאי טעה והא בהדיא תנן בה הכי כמצליף לקמן בפרק הוציאו לו (דף לג.:) לא היה מכוון לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף ויש לומר שבא לתרץ דהאי כמצליף היינו כמנגדנא [a] והכל במקום אחד וכמו שפירש בערוך כמנגדנא שמריס ידו ואינו מכה עד שיורד [1]:

מאי לאו אפלגיה דמזבח. ואם כן מצינו דמיס שחציין למטה וחציין למעלה דמתחילה נתן על הקרנות ואחר כך על חצי המזבח [b] וקש"י לא פירש כן: ואחת בעידן הטבה תהא מקטר קטורת קטורת דאי לא תימא הכי בין הערבים דכתיב [1] ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה הכי נמי דבריאשא מדליק נרות והדר מקטיר קטורת של בין הערבים וכי תימא הכי נמי [6] והתניא [2] מערב עד בקר [a] תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת כל הלילה מערב ועד בקר דבר אחר מערב עד בקר אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר אלא זו בלבד אלא מאי קאמר רחמנא בעידן הדלקה תהא מקטר קטורת הכא נמי בעידן הטבה תהא מקטר קטורת ואבא שאול אמר לך שאני התם דכתיב אותו רב פפא אמר לא קשיא הא רבנן הא אבא שאול במאי אוקימתא למתניתין דהכא כרבנן פיים כאבא שאול אימא סיפא [3] הביאו לו את התמיד קרצו ומרק אחר שחיטה על ידו נכנס להקטיר את הקטורת ולהיטיב את הנרות אתאן לרבנן רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול אמר לך רב פפא אין רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול בשלמא אביי לא אמר כרב פפא רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול לא מוקים לה אלא רב פפא מאי טעמא לא אמר כאביי אמר לך תנא ברישא הטבת שתי נרות והדר הטבת חמש נרות ואביי אמר לך אורויי בעלמא הוא דקא מורי וסדרא הא הדר תני ליה גופא בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחית צפונית מערבית דרומית נותן מערבית דרומית ותני עלה ר"ש איש המצפה משנה בתמיד בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחית צפונית מערבית דרומית נותן מערבה ואח"כ נותן דרומה מ"ט דר"ש איש המצפה אמר ר' יוחנן משום חד דבי ר' ינאי אמר קרא [3] ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עולת התמיד יעשה ונסכו עולה היא ואמר רחמנא עביד בה מעשה חטאת הא כיצד נותן אחת שהיא שתים כמעשה עולה שתים שהן שתים כמעשה חטאת וליתן שתים שהן ארבע כמעשה עולה וארבע שהן ארבע כמעשה חטאת לא מצינו דמים שמכפרין וחוזרין ומכפרין וכי מצינו דמים שחציין חטאת וחציין עולה אלא ע"כ הקישן הכתוב הכא נמי בעל כרחן הקישן הכתוב התם פיסוק מתנות בעלמא היא וניתיב אחת שהיא שתים למטה כמעשה עולה שתים שהן שתים למעלה כמעשה חטאת לא מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה ולא והתנן [3] הזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה [7] והתנן הזה ממנו על מזבח שבע פעמים מאי לאו אפלגיה דמזבח כדאמרי [8] אינשי טהר טיהרא [9] הוא פלגא דיומא אמר רבה בר שילא לא אגופיה

מערב עד בקר. בנרות כתיב יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר: **תן לה.** למנורה מדת שמן כדי שתהא דולקת כל הלילה ושיערו חכמים חצי לוג לכל נר ונר ויש בו כדי להדליק כל הלילה של תקופת טבת ותסיר יותיר בקלרה ותותיר: **אין לך עבודה שכשירה.** כלומר אין לך עבודת יום כשירה אחר הדלקתן דדריש הכי אותו מערב ועד בקר ולא אחר מערב עד בקר: **דכתיב אותו.** כדפרישית ועל כרחך בעידן הדלקה תהא מיקטרת קטורת קמאמר אבל שחרית בסדר משמעו של מקרא סדר העבודה בהיטיבו והדר יקטירנה: **רב פפא אמר לא קשיא.** סדר יומא מסדר יומא וכו' א] בהטבת שתי נרות הא דתנן קטרת בריש אבא שאול: והא דתנן נרות בריש אבא שאול: **במתניתין דהכא.** דפירקא קמא (יד.): **פיים.** דמתניתין דפיסות השנויה בפ' שני (דף כה.) דקתני קטרת בסוף בסוף אבא שאול: **אימא סיפא.** דסדר יומא קתני בפ' שני (דף לא.:) הביאו לו את התמיד לכהן גדול ביום הכפורים: **קרצו.** חתכו. חתך בו הכשר שחיטה ברוב שנים ולא כולן לפי שצריך הוא עצמו למהר וליטול מזרק לקבל הדם שכל עבודת יום הכפורים אינה כשירה אלא בו: **להיטיב את הנרות.** ועל כרחך בשתים האחרונות קאמר דליכא למ"ד קטורת קודמת לחמש הנרות: **ריש וסיפא.** דסדר יומא דרבנן וכו' בתמיה [דכל מסכת זו כמשנה אחת שעסוקה כולה בסדר כמות שהן הפסוקים סדורין והולכין]: **תנא בריש וכו'.** [בתמיה] לאוקי אביי מתניתין דפ"ק בהטבת שתי נרות ודפרק שני בהטבת ה' נרות: **ואביי אמר לך.** הא דפ"ק דקתני כל שבעת הימים הוא זורק כו' אלו ביום הכפורים קאי ולא קפיד אסדרא אלא אורויי בעלמא [1] מייתי ומלמדנו שלריך כהן גדול להיות עסוק בעבודה כל שבעה כדי שיהא רגיל ומזומן בה ביום הכפורים וסדרא דיומא הדר תני לה לכך שנה בפרק שני הטבת חמש ובפ"ג שנה הטבת שתים: **לחטאת לה' על עולת התמיד.** מעשה חטאת על עולת התמיד והחטאת טעונה פיסוק מתנות שהרי דמה ניתן על ארבע קרנות אף עולת התמיד יש בה פיסוק מתנות אלא שבטיבו ממנו מעשה עולה שהרי עולה היא אלא שניתן הוא בה: **ארבע שהן ארבע.** על ארבע קרנות: **לא מצינו דמים שמכפרים.** כפרה אחת שלהן וחוזרין ומכפרין כפרה אחרת: **פיסוק מתנות בעלמא הוא.** הואיל ושניהן בקרן אחת אין כאן הוכחת מעשה חטאת: **וניתיב אחת וכו'.** דס עולה ניתן למטה מחוט הסיקרא ודס החטאת למעלה וכיון דהך מתנה בתריתא המפסקת משום חטאת עבידא תהוי למעלה כחטאת: **הזה ממנו כו'.** קמן בפרק חמישי [דף לג.:] כשהוא מזה מדם הפר כנגד עודי של כפורת וקא ס"ד אחת מאמצע עודיה למעלה ושבע מאמצעיתה ולמטה: ומשני **כמצליף.** האי למטה ולמעלה דתני לא אאמצעית קאי אלא לאשונה נתן תחילה כלפי מעלה והשבע תחתיה זו למטה מזו כמצליף: **כמנגדנא.** כשליח ב"ד המכה ברלועה זו למטה מזו שאינו מכה במקום אחד. ולשון מצליף לא נודע לי: **הזה על עהרו של מזבח הפנימי שבע פעמים.** כמו שנאמר [ויקרא טז] והזה עליו מן הדם וגו': **אפלגיה** (ב). נגד אמצע גובה קירו: **טיהרא.** לריהים פלגא דיומא. וכיון דשבע הזאות הזה הממזה אי אפשר לגמרם שלא יהא מהן לא למעלה ולא למטה:

א) פסחים נט. זבחים יא: מנחות פט., ב) לקמן לא: [חולין כט.], ג) לקמן נג: זבחים לח., ד) לקמן מח., ה) [לקמן נט.], ו) ל"ל מורי, ז) ועי' ת"י שתרגם תרבעין יכמו תרבעין יצלוף.

תורה אור השלם

1. וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ לְדֹרֹתֵיכֶם: שמות ל ח
2. בְּאֹהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי יְיָ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שמות כז כא
3. וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: במדבר כח טו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה **אימא סיפא** וי"ל דילמא ר"פ פליג. ק"ל לפ"ז למאי ל"ל לתני ל"ש כר"פ דיומא וסיפא רבנן ומציעתא כפ"ש הא בפשוטו לתני לשיטתו דמסדר מערכה דפ"ש ממילא ליכא לשנוי דפיים כאבא שאול דהא בתוספ מפנה עצמה דריקת דס קודם דישון מזבח הפנימי והמנורה ולא"ש אינו כו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהוא פלגא: (ב) רש"י ד"ה אפלגיה דמזבח נגד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה רב פפא אמר ל"ק. סדר יומא מסדר יומא וכו'. נמקק תיכת וכו' וכ"ב ל"ל וכולהו:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

מוסף תוספות

א. דמעיקרא לא הוה ידענן מאי כמצליף. ריטב"א. ב. דהא מלבד הדאות הללו היה מזה למעלה בקרנות, כדכתיב וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וכדתנינן לקמן [נח:], וכיון דכן, כי הדר מזה למטה כנגד חצי גבהו, הוה ליה מקצת דמים למעלה ומקצת דמים למטה. עס.

תוס' ישנים

אין לך עבודה מערב ועד בוקר אלא זו בלבד. שיולו לאחר אותה כל כך. ומתמהת פריך הרי אבריס ופדרים שכשירין כל הלילה ומשני ליה ובמתיר נשתנו [פסחים נט. ע"ש] מאיך אלא בעבודת פנים כגון קטורת, אבל פסח מתוחר אחר נרות, ולדידיה אינה לומר הכי נמי בתיבים ופדרים. תן לה מידתה. פי' בקונטרס שלעולם יתן לוג שמן שכך שיערו חכמים, ואם יותיר יותיר. ובתוס' ריב"ל כתב שבלילי תמה היו עושין פתילות עבות ובלילי טבת ביעוטות. ומיהו לשון תן לה מידתה [משמע] שלהתם היו פתילות ביעוטות. וריב"ל הכיא ראיה לאמריגן בירושלמי [יומא פ"ג ה"ג] רבי שמואל בר רב יצחק בעי, מעתה בתקופת טבת אלי לוג לכל נר ובתקופת תמוז אלי לוג לכל נר, א"ר [אבון] אין מן הדא לית שמע כלום כן ביבלי היה ממוזה על הפקיע וממוזג את הפתילות, ובביבלי ליה לאלי אמורה דעל הפקיע לאו הייגו נגדא כלאמר לקמן בפ' שני [כג, ב]. **נותן מזרחה צפונה.** דעולה טעונה שתי מתנות שהן אחרבע כלאחיהו מקומן [בפחים נג, ב] יכול זורק זריקה אחת מ"ל סביב, אי סביב יכול מקיפו [בחוט], ת"ל חזרקו הא כיצד שתי מתנות שהן ד', ואיכא סביב בקרנות. הזה **ממנו אחת למעלה ושבע למטה.** ותימה לה"ר אלמן מאי מ"ד הא בהליא קתני לקמן בפרק הוציאו לו [נג, ב] וזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוין לזהות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. י"ל דס"ד דסבי קאמר לא למעלה ממש בשטה של מעלה ולא למטה ממש. **כמנגדנא.** פי' בקונטרס כמלקה זה שאינו רוצה לסכות אתרבעים במקום אחד. ויקשה שאין זה מפורש בשום מקום בתלמוד. אבל לא מיקשי מאי אחת למעלה ושבע למטה כיון דזו למטה מזו. וי"ל שיש לחלק בין אחת (לשתים) [לשבע] שכאן מלבד גב ידו למעלה וכאן מלבד גב ידו למטה. כלאמריגן פ' הוציאו לו [נה, ב]. וכיצו חזקן פי' כמנגדנא שהרי אותו שלוקה מוטה על העמוד ומכין אותו שלש מלפניו ושני שלישים מאחוריו, ונמצא שאתבעותיו למעלה כשאמה מלפניו ואתבעותיו למטה כשאמה מאחוריו, וכאן היו נוגעות בקרקע ולא בכפורת כלאמריגן בפרק הוציאו לו [נג, ב]. וכן פירש בערוך [ע' נגד]. **מצליף.** פי' בערוך [ע' לקח] יודע כמצליף למעלה [בהליא עד, ה] כמאן דמצליף (בקינסא) [בקונטסא]. הזה **על טהרו.** פי' בקונטרס על חליו, וא"כ לא אפשר שלא תהא אחת למעלה ואחת למטה. וכיצו חנגאל גרים אינו והא [ע' נגד]. **ג) מלאה** דל"ל דקשיא ליה לר"פ לומר דטולה דבנן לאפסוקיהו בקטורת וכו'. **ד) אולי** ל"ל ולקשין ומקצתם למעלה ומקצתם למטה לא מצאנו והתם.

סו א מיי' פ"ג מהלכות ממרדין הלכה יא:
סז ב מיי' פ"ד מהלכות עבודת יום"כ הלי' ח:
סח ג ד מיי' פ"ג מהל' עבודת יום"כ הלי' ה:

רבינו חננאל

רב פפא אמר לא קשיא ולא תימא בקטרת מפסיק להו, אלא כולי עלמא בדם התמיד מפסיק להו, ומתניתין דהכא רבנן, דתנן מקטיר ואחר כך מטיב, ופיים לאבא שאול דתני מטיב ואחר כך מקטיר. איני והתנן בפרק שאחר הפייס הביאו לו את התמיד קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו ונכנס להקטיר את הקטרת ולהיטיב את הנרות אתאן לרבנן. אמר רב פפא אין רישא וסיפא [רבנן] ופייס לאבא שאול [6] וקשיא ליה לאפסוקינהו בקטרת, דאי ס"ד בקטרת מפסיק להו קתני בפרק הראשון מקטיר ומשלים הטבת שתי נרות ועדיין לא שנא הטבת ה' נירות שהן קודם לקטרת אבל בפרק שאחריו. אלא רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול. ואביי אמר לך לעולם מתני' כולה רבנן ובקטרת מפסקי להו, והכא הוראה בלבד קתני שכהן גדול הוא מקריב [ומקטיר] והוא מטיב, וסדורם אחר כך שונה אותו, בפרק השני שנה מטיב ה' נירות ומקטיר, ובפרק השלישי שנה מקטיר ומשלים הטבת ב' נרות. **גופא** בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה כו'. ותני ר' שמעון איש המצפה משנה בתמיד מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה ואחר כך נותן דרומה. מאי טעמ' דכתיב ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עולת התמיד יעשה, עשה מעשה חטאת בעולת התמיד קאמ' רחמנא, לפיכך צריך בה לעשות מעשה עולה ומעשה חטאת. **הא כיצד** נותן בחודו של קרן מזרחית צפונית אחת ונחשבת לו כשתים שכך מעשה ההזאה כל הזאה הנתנת בחודו של קרן כשתי ההזאות היא חשובה, ודין העולה שתים בחודם של קרנות ונחשבות ארבע, והחטאת דינה ארבעה מתנות על ארבע קרנות, לפיכך אחר כך נותן שתים שהן שתים, אחת מערבה ואחת דרומה כמעשה חטאת. ואע"ג שדם החטאת נזרק למעלה מחציו של מזבח דם העולה היה נזרק למטה מחציו של מזבח, כדתנן במדות פרק ג' וחוט של שיקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. עולת התמיד כל דמיה למטה היו נזרקים. כי לא מצאנו דמי בהמה אחת חציים למטה וחציים למעלה. ואע"פ שהקיש הכתוב העולה לחטאת, נהי דהיקישה לחלק בהזאות, להבדלה עוד מקצתם למעלה ומקצתם למטה לא מצאנו. ואקשינן **ג)** והתנן היזה ממנו מדם הפר וכן מדם השעיר אחת למעלה ושבע למטה כמצליף, הנה למעלה ולמטה. ושנינן הא' רבי יהודה בפ' הוציאו [לו] את הכף מאי כמצליף כמנגדנא, פי' כמכה שמעלה ידו ומורידה וכל הכאה במקום אחד היא. ופירשנוה באתריה. איני **והתנן** בפרק הוציאו לו את הכף אחר שהזה למעלה בקרנות מזבח הזהב וחזר והזה של מזבח ז' פעמים, מאי לאו בחציו של מזבח כמו שקורין בני אדם חציו של יום טיהרא, כך קורין חציו של מזבח טיהרו. הנה מדם אחד נותן למעלה בקרנות ולמטה בחציו. ושני לא טהרו גילורי הוא, כלומר מקום נקי שנראה ונתגלה זהבו והוא מקום שאין שם (טיבולי) [עיכולי] קטורת, כמו השמים הנקיים שאין בהן עבים נקראין טהורים כדכתיב. וכעצם השמים לטוהר.